

Wyrok z dnia 24 lutego 1998 r.

I PKN 539/97

Roszczenie o przywrócenie do pracy można ocenić jako nieuzasadnione (art. 8 KP w związku z art. 477¹ § 2 KPC), jeżeli zachowanie się pracownika było naganne w takim stopniu, że jego powrót do pracy mógłby wywołać zgorszenie innych zatrudnionych, a naruszenie przez pracodawcę przepisów o rozwiązywaniu umów o pracę bez wypowiedzenia nie było poważne.

Przewodniczący SSN: Teresa Flemming-Kulesza (sprawozdawca), Sędziowie SN: Andrzej Kijowski, Barbara Wagner.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 24 lutego 1998 r. sprawy z powództwa Krzysztofa Ż. przeciwko [...] Spółce Węglowej Spółka Akcyjna w T. - Kopalni Węgla Kamiennego „Z.” w L. o przywrócenie do pracy, na skutek kasacji strony pozwanej od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach z dnia 18 czerwca 1997 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Krzysztof Ż. domagał się przywrócenia do pracy w Kopalni Węgla Kamiennego „Z.” w L. Strona pozwana – [...] Spółka Węglowa SA Kopalnia Węgla Kamiennego „Z.” w L. wniosła o oddalenie powództwa.

Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Tychach wyrokiem z 6 lutego 1997 r. zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 3249,25 zł oraz oddalił powództwo „w części dotyczącej przywrócenia do pracy”. Sąd ten ustalił, że powód zatrudniony był u strony pozwanej od 27 lipca 1992 r. Pismem z 11 października 1996 r. strona pozwana rozwiązała z powodem umowę o pracę na podstawie art. 52 § 2 KP z powodu ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych. Wcześniej, tzn. 4 października 1996 r., pozwana zawiadomiła zarząd zakładowej organizacji związkowej WZZ

„Sierpień 80” o zamiarze rozwiązania z powodem umowy o pracę bez wypowiedzenia z powodu ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych - opuszczenia dwóch dni pracy, tj. 26 i 27 września 1996 r. Organizacja związkowa w ustawowym terminie 3 dni (art. 52 § 3 KP) nie zajęła stanowiska. Powód został zwolniony przez pozwaną od obowiązku świadczenia pracy na podstawie art. 31 pkt 3 ustawy o związkach zawodowych, poczynając od 20 maja 1996 r. do końca kadencji Komisji Zakładowej. Następnie pozwana zwróciła się 20 sierpnia 1996 r. do Komisji Krajowej WZZ „Sierpień 80” o przeanalizowanie możliwości korzystania przez powoda i jeszcze innego pracownika (Piotra K.) „z formy urlopu bezpłatnego” dla realizacji funkcji związkowych poza zakładem pracy. Nie otrzymała odpowiedzi na to wystąpienie od Komisji Krajowej, a jedynie Piotr K. zawiadomił pracodawcę 9 września 1996 r., że on i powód do końca kadencji będą korzystali ze zwolnienia od obowiązku świadczenia pracy z zachowaniem prawa do wynagrodzenia. Pracodawca zawiadomił Komisję pismem z 18 września 1996 r., że nie może dalej udzielać powodowi i Piotrowi K. zwolnienia od wykonywania pracy i że winni oni przystąpić do wykonywania pracy. Sekretarz Komisji Krajowej WZZ „Sierpień 80” zawiadomił stronę pozwaną pismem z 28 października 1994 r. o tym, że powód wszedł w skład Krajowej Komisji Rewizyjnej. Od grudnia 1994 r. do grudnia 1995 r. Komisja Krajowa pięciokrotnie zwracała się do pozwanej o oddelegowanie powoda na posiedzenia Krajowej Komisji Rewizyjnej. Pracodawca zwrócił się 15 października 1996 r. do Komisji Krajowej o potwierdzenie i udokumentowanie, iż powód z wyboru jest członkiem Krajowej Komisji Rewizyjnej oraz zajęcie stanowiska w przedmiocie rozwiązania z nim umowy o pracę. Komisja Krajowa pismem z 17 października 1996 r. zawiadomiła pozwaną, że nie wyraża zgody na rozwiązanie z powodem umowy o pracę. Począwszy od 19 maja 1995 r. powód praktycznie nie świadczył pracy na rzecz pozwanej, korzystał z doraźnych oddelegowań do pracy związkowej, a od 20 maja 1996 r. był stale oddelegowany do tej pracy, aż do „cofnięcia” oddelegowania, tj. do 5 września 1996 r. Następnie powód korzystał ze zwolnienia lekarskiego. Dnia 26 września 1996 r. powód zwrócił się do swego przełożonego - sztygara oddziałowego o udzielenie mu dwóch dni (26 i 27 września) urlopu bezpłatnego. Sztygar wyraził zgodę i poinformował powoda, że urlopu udziela dyrektor. Mimo, że powodowi nie udzielił urlopu ani dyrektor ani jego zastępca, powód nie przystąpił do pracy, ani w tych dniach, ani w następnych aż do rozwiązania umowy o pracę (czyli do 11 października 1996 r.). Dyrektor pozwanej przebywał w dniach 23-27 września 1996 r. na szkoleniu w Ustro-

niu. Dnia 26 września około 6³⁰ telefonował do niego Piotr K. z prośbą o udzielenie powodowi urlopu bezpłatnego. Dyrektor poinformował go, że powinien napisać wniosek i poprosił telefonicznie zastępcę dyrektora do spraw ekonomicznych o udzielenie powodowi urlopu, o ile złoży on wniosek. Dnia 27 września około godziny 14-15 dyrektor powiadomił ponownie Piotra K., że jeżeli powód złoży pisemny wniosek o udzielenie urlopu „wstecz”, być może rozpozna go pozytywnie. Powód takiego wniosku nie złożył. Od 20 do 25 września oraz od 30 września do 11 października 1996 r. powód korzystał ze zwolnienia lekarskiego. W 1996 r. istniał konflikt między pozwaną a organizacją związkową „Sierpień 80”.

Sąd Rejonowy podniósł, że nie zostało wykazane odpowiednimi dokumentami „ani pozwanej ani w toku procesu”, że powód pełni funkcję członka zarządu i wiceprzewodniczącego komisji zakładowej. Powód nie wykazał, że urlop bezpłatny jest mu potrzebny w celu pełnienia funkcji związkowej. Jeden z tych dni spędził w biurze zakładowej organizacji. Powód swoim postępowaniem wykazał nie tylko beztroskę w przedmiocie dyscypliny pracy, ale wręcz lekceważenie tak dyscypliny jak i samego zakładu pracy, co stanowi ciężkie naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych w rozumieniu art. 52 § 1 KP (...). O swoim zamiarze pozwana prawidłowo powiadomiła Komisję Zakładową, która w ustawowym terminie nie zajęła stanowiska. Sąd Rejonowy podniósł też, że strona pozwana przed podjęciem decyzji o rozwiązaniu z powodem umowy o pracę nie zawiadomiła Komisji Krajowej mimo, że 28 października 1994 r. została zawiadomiona o wejściu powoda w skład jej Komisji Rewizyjnej. W piśmie rozwiązującym z powodem umowę o pracę przyczyna podjęcia tej decyzji została podana ogólnikowo. Fakt pełnienia funkcji związkowej nie może prowadzić do nieuzasadnionego uprzywilejowania pracownika w razie dopuszczenia się przewinienia, nie związanego z pełnieniem czynności w organizacji związkowej. Sąd Rejonowy uznał żądanie przywrócenia do pracy za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z 18 stycznia 1996 r., I PKN 103/95 i zasądził odszkodowanie na podstawie art. 57 § 1 w związku z art. 45 § 2 KP.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach, po rozpoznaniu apelacji powoda od omówionego wyroku, zmienił go w ten sposób, że przywrócił powoda do pracy w pozwanej [...] Spółce Węglowej - Spółka Akcyjna w T. - Kopalni Węgla Kamiennego „Z.” w L. na dotychczasowe warunki pracy i płacy i zasądził wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy. Sąd Wojewódzki podniósł,

że stan faktyczny rozpoznawanej sprawy odbiegał od tego, na tle którego zapadło orzeczenie, na które powołał się Sąd Rejonowy oraz innych orzeczeń Sądu Najwyższego, w których dopuszczono uwzględnienie innego roszczenia zamiast przywrócenia do pracy. Zdaniem Sądu Wojewódzkiego, możliwość uwzględnienia przez Sąd z urzędu innego roszczenia z art. 56 KP niż wybrane przez pracownika istnieje tylko w wyjątkowych sytuacjach, przy szczególnie drastycznych okolicznościach sprawy. Powód czynił starania o uzyskanie urlopu na wykonanie prac na rzecz związku zawodowego, a pracodawca, nie kwestionując przeznaczenia urlopu, wskazywał jedynie na niestosowanie się powoda do wymogów instrukcji obiegu dokumentów dotyczących usprawiedliwionej absencji pracowników Kopalni. Powodowi przysługiwało prawo do zwolnienia od pracy zawodowej po myśli art. 31 ust. 3 ustawy o związkach zawodowych i w tych okolicznościach nie można uznać, iż opuścił on bez usprawiedliwienia dwa dni pracy, tj. 26 i 27 września 1996 r. Powód był przekonany, że przysługuje mu zwolnienie od pracy z art. 31 ust. 1 ustawy związkowej, a cofnięcie tego zwolnienia uważał za niezgodne z prawem. Sąd uznał to przekonanie za słuszne, gdyż ustanie prawa do korzystania ze zwolnienia od pracy może być następstwem tylko decyzji zarządu zakładowej organizacji związkowej, co wynika z treści § 5 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie urlopu bezpłatnego i zwolnień od pracy przysługujących pracownikom pełniącym funkcje z wyboru w związkach zawodowych (Dz. U. Nr 71, poz. 336) oraz uprzednio obowiązującego § 7 ust. 1 rozporządzenia z 19 maja 1992 r. Zachowanie powoda nie upoważniało do zakwalifikowania jako rażące naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych.

Od tego wyroku strona pozwana wniosła kasację podnosząc zarzut naruszenia prawa materialnego poprzez błędną jego wykładnię, tj. poprzez przyjęcie, iż uwzględnienie przez Sąd z urzędu innego niż wybrane przez pracownika roszczenia alternatywnego wskazanego w art. 56 KP jest możliwe tylko w wyjątkowych sytuacjach przy szczególnie drastycznych okolicznościach sprawy oraz naruszenia przepisów postępowania poprzez przyjęcie, iż w rozpatrywanej sprawie nie zaistniały przesłanki warunkujące możliwość zastosowania art. 477¹ § 2 KP. Wniósł o uchYLENIE zaskarżonego wyroku i „utrzymanie w mocy wyroku Sądu Rejonowego w Ty-chach z dnia 6 lutego 1997 r.”. W uzasadnieniu kasacji podniesiono, że Komisja Zakładowa WZZ „Sierpień 80” nie dostarczyła dokumentów dla wykazania pełnienia przez powoda funkcji z wyboru, wobec czego trudno uznać, że powód jest członkiem

zarządu organizacji związkowej i że z tego tytułu przysługuje mu szczególna ochrona prawna. Również wątpliwe jest powoływanie się przez powoda na ochronę prawną wynikającą z jego członkostwa w Krajowej Komisji Rewizyjnej.

Zdaniem wnoszącego kasację Sąd II instancji pominął dowody wskazujące na naruszenie przez powoda zasad współżycia społecznego i jego negatywne oddziaływanie na załogę pozwanej. Prawidłowa ocena materiału dowodowego musi doprowadzić do wniosku, iż przywrócenie powoda do pracy jest niecelowe. Podniesiono też, że Sąd Wojewódzki wbrew art. 328 KPC nie dokonał analizy przeprowadzonych w sprawie dowodów, dlatego też pozwana nie zna przyczyn, które spowodowały, iż Sąd swoje rozstrzygnięcie oparł w zasadzie na jedynym „dowodzie” w sprawie, tj. wskazanym już przekonaniu powoda o słuszności jego niestawieństwa w pracy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja nie jest uzasadniona. Sąd II instancji ustalił, że powód podlegał szczególnej ochronie przed rozwiązaniem umowy o pracę z art. 32 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 55, poz. 234 ze zm.), że przepis ten został naruszony przez pracodawcę, a także, że powód nie dopuścił się ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych. Ustalenia te nie zostały w kasacji zakwestionowane ponieważ nie podniesiono w niej zarzutów naruszenia przepisów postępowania dotyczących postępowania dowodowego, ani przepisów prawa materialnego, z których Sąd II instancji wyinterpretował prawo powoda do zwolnienia od pracy, bezpodstawność cofnięcia tego zwolnienia przez pracodawcę oraz bezpodstawność przypisania powodowi ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych. Przytoczenie podstaw kasacji w rozumieniu art. 393³ KPC polega na wskazaniu konkretnych przepisów prawa, których dotyczą podniesione zarzuty, a Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach kasacji (art. 393¹¹ KPC), biorąc z urzędu pod rozwagę jedynie nieważność postępowania.

Rozpatrując zatem wskazane zarzuty (podstawy kasacji) Sąd Najwyższy zważył, że w art. 56 § 2 KP zawarte jest odesłanie do art. 45 § 2 i 3 KP. Oznacza to nie tylko możliwość orzeczenia przez Sąd o odszkodowaniu w razie niemożliwości lub niecelowości uwzględnienia żądania przywrócenia do pracy (art. 45 § 2), ale także wyłączenie tej możliwości w odniesieniu do pracowników, o których mowa w art. 39 i 177 KP oraz w przepisach szczególnych, dotyczących ochrony pracowników przed

wypowiedzeniem lub rozwiązaniem umowy o pracę. Takim przepisem szczególnym jest niewątpliwie art. 32 ustawy o związkach zawodowych (a zarzut naruszenia tego przepisu nie został podniesiony), nie został też zaskarżony wyrok Sądu I instancji, w którym zasądzając odszkodowanie Sąd przyjął wadliwość rozwiązania umowy. Wynika stąd, że zarzut naruszenia art. 56 KP jest niezasadny, wbrew bowiem twierdzeniom kasacji nie można było na jego podstawie (poprzez odesłanie do art. 45 § 2 KP) ocenić uwzględnienia żądania przywrócenia do pracy jako niecelowego. W przypadku pracownika szczególnie chronionego przed rozwiązaniem stosunku pracy jedynie na podstawie art. 477¹ § 2 KPC sąd może z urzędu uwzględnić inne roszczenie alternatywne, jeżeli pracownik dokonał wyboru jednego z przysługujących mu roszczeń a zgłaszane roszczenie okaże się nieuzasadnione. „Nieuzasadnione” w rozumieniu tego przepisu oznacza sprzeczne z zasadami współżycia społecznego lub społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa. Taki pogląd wyraził Sąd Najwyższy np. w uchwale z dnia 30 marca 1994 r. I PZP 40/93 OSNACP 1994 z. 12 poz. 230 oraz w wyroku z dnia 18 stycznia 1996 r., I PRN 103/95, OSNAPiUS 1996 nr 15 poz. 210.

Zdaniem Sądu Najwyższego, Sąd II instancji nie naruszył tego przepisu uznając, że roszczenie powoda o przywrócenie do pracy nie jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego, ani ze społeczno gospodarczym przeznaczeniem tego prawa. Ocena roszczenia na tej płaszczyźnie wymaga rozważenia zarówno zachowania pracownika (popelnionego przez niego czynu, stopnia zawinienia itp.), jak i zachowania pracodawcy, tj. naruszenia przez niego przepisów o rozwiązywaniu umów o pracę - w tym przypadku bez wypowiedzenia. Roszczenie o przywrócenie do pracy można ocenić jako nieuzasadnione, jeżeli pracownik zachował się bardzo nagannie tak, że jego powrót do pracy mógłby wywołać zgorszenie innych zatrudnionych, natomiast naruszenie przez pracodawcę przepisów o rozwiązywaniu umów o pracę bez wypowiedzenia nie jest poważne.

W rozpoznawanej sprawie Sąd II instancji ustalił, że powód podlegał ochronie zarówno jako członek zarządu organizacji zakładowej, jak i Krajowej Komisji Rewizyjnej, że nie dopuścił się ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych, natomiast pracodawca rozwiązał umowę mimo niespełnienia tej przesłanki i bez uzyskania zgody z art. 32 ustawy o związkach zawodowych (nie zwracał się o uzyskanie zgody do żadnego organu ani szczebla zakładowego ani krajowego).

W takich okolicznościach nie można uznać, by uwzględnieniu wybranego przez pracownika roszczenia o przywrócenie do pracy sprzeciwiały się zasady współżycia społecznego lub społeczno-gospodarcze przeznaczenie prawa.

Kasacja podlegała zatem oddaleniu na podstawie art. 393¹² KPC, jako poz-bawiona usprawiedliwionych podstaw.

=====